

Brummen, 16-1-2025

Geacht college van B en W van de gemeente Brummen,

Op 11 december 2024 ontvingen wij van u de Kadernota sociaal domein en de Visie op de sociale basis. De betrokkenheid van de MAR bij de ontwikkeling van deze nota's was minimaal. We hebben een keer een gesprek gehad met mensen van Berenschot. We waren erg benieuwd naar de uitkomsten.

Met veel belangstelling heeft de MAR dan ook deze nota's gelezen en diepgaand bestudeerd om te onderzoeken of deze nog voor verbeteringen vatbaar zijn. We menen dat we deze nota's in hun samenhang moeten bekijken aangezien ze in elkaars verlengde liggen en over dezelfde zaken gaan. We brengen met dit advies dan ook advies uit op beide nota's.

Het bestuderen van deze nota's en het zoeken naar structuur en samenhang heeft ons nogal wat hoofdbreken gekost. We hebben derhalve besloten dit advies in drie delen uit te brengen, te weten:

1. Advies over de structuur en de opbouw van beide nota's
2. Advies over de inhoud
3. Advies over de toekomstige uitwerkingen

1. Structuur en opbouw van de nota's

Wij ontvingen van u een kadernota en een visienota. Wij hadden verwacht dat de kadernota over het kader zou gaan en de visienota over de visie. In hoofdstuk 1 (3/32)¹ van de kadernota staat dan ook: *'Dit document biedt een overkoepelend kader voor het beleid binnen het sociaal domein en dient als fundament voor de verdere ontwikkeling van initiatieven die aansluiten bij onze inwoners.'*

In hoofdstuk 2 wordt het kader beschreven als de context en de ontwikkelingen op landelijk en regionaal niveau. Echter, er staat veel meer in deze kadernota dan alleen het kader. In hoofdstuk 3 gaat het over de missie en visie op het sociaal domein. Maar de visie zou toch in de visienota moeten staan?

Na bestudering zien we in de visienota in paragraaf 1.1 (4/21) opnieuw een kader staan van de landelijke ontwikkelingen en trends. Deze komen alleen voor een deel overeen met hetgeen hierover in de kadernota staat. Daarna wordt in de visienota het kader binnen de gemeente uitgewerkt, wat in de kadernota weer niet staat.

Kader en visie worden in beide nota's beschreven, maar dan wel weer andere elementen van dat kader of die visie. Dit is erg verwarrend.

¹ Dit is het paginanummer van de tekst of paragraaf waaraan we refereren.

In de kadernota wordt het model ‘Leefringen’ gebruikt om de sociale omgeving van een inwoner weer te geven. De vier leefringen geven een heldere indeling van hoe de gemeente naar de sociale omgeving kijkt en waar welke verantwoordelijkheden liggen.

Tot onze verbazing zien we in de visienota dat er een ander model gebruikt wordt om de sociale omgeving modelmatig weer te geven. Nu gaat het om een model van Movisie dat drie lagen onderscheidt. Dit geeft veel verwarring.

Modellen worden normaal gebruikt als definitie- en communicatiemiddel en voor standaardisering: uitleggen en delen van ideeën. Modellen maken complexe systemen begrijpelijker door ze te vereenvoudigen en bieden een gemeenschappelijke basis. Ze verschaffen derhalve helderheid voor discussie tussen verschillende disciplines. Als er twee modellen voor het weergeven van dezelfde werkelijkheid worden gebruikt gaan die helderheid en de communicatieve waarde verloren.

Ook hebben we geconstateerd dat veel zaken in zeer algemene bewoordingen zijn weergegeven, waardoor niet altijd duidelijk is welk doel de gemeente voor ogen heeft.

Een heldere scheiding tussen het kader enerzijds in een kadernota en een missie en visie anderzijds in de visienota is dan ook niet aanwezig. De nota’s zijn hierdoor versnipperd, lastig leesbaar en zeer moeilijk te doorgronden.

De MAR adviseert het volgende:

Advies 1.1: Maak helder onderscheid tussen de kadernota en de visienota.

Advies 1.2: Neem in de kadernota de huidige werkelijkheid en de lopende ontwikkelingen op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau op.

Advies 1.3: Neem in de visienota de missie en de visie op evenals de uitgangspunten van de gemeente.

Advies 1.4: Formuleer de doelen die de gemeente voor ogen heeft op een heldere manier in de visienota.

Advies 1.5: Gebruik voor het eenvoudig beschrijven van een werkelijkheid één model.

2. De inhoud

In hoofdstuk 1 (3/32) van de kadernota worden de wetten genoemd die tot het sociaal domein behoren. Hier staat de wet inburgering niet bij, terwijl deze ook tot het sociaal domein en de gemeentelijke verantwoordelijkheden behoort. Op pagina 8/32 wordt deze wel genoemd.

Advies 2.1: Neem op bladzijde 3/32 ook de wet inburgering op.

Regionale samenwerking

Er wordt in de Kadernota (8/32) kort verwezen naar de regionale plannen voor IZA, GALA en Preventie.

U stelt dat ondanks het terugtrekken van de VNG uit het Integraal Zorgakkoord, de gemeente blijft samenwerken met zorg- en regionale partners.

Dit is zeer algemeen gesteld en vraagt om nadere explicitering van de rol daarin van de gemeente.

Advies 2.2: Benoem duidelijk de rol van de gemeente in de regionale samenwerking en maak duidelijk hoe hierbij de burgerparticipatie op regionaal niveau bevorderd wordt.

Samenstelling van de inwoners

In de visienota is een stuk opgenomen over vergrijzing en druk op de zorg (4/21). De grijze druk van de 65+ ten opzichte van de 20 tot 65-jarige is 49,3%, terwijl dit landelijk maar 35,7% is. Uw signalering hierbij is dat er een toenemende vraag naar zorg en ondersteuning is. In het vervolg van de nota benadrukt u hierbij het belang van vrijwilligers.

Wat de MAR zich afvraagt is of u deze grijze druk alleen maar als een gegeven accepteert of dat er beleid ontwikkeld gaat worden om meer naar het gemiddelde van Nederland te groeien. Het zou mooi zijn als de gemeente kansen biedt om de samenstelling van de bewoners zodanig te laten aansluiten op een evenwichtige verdeling waarbinnen betaald werk, vrijwilligerswerk en ondersteuning-vragers op langere termijn meer in evenwicht komen.

Woningbouw en omgevingsvisie (12/32). Hier zoekt de gemeente naar evenwicht van aanbod op de vraag en zet daarmee niet in op verandering van de samenstelling. We missen hierin een visie om meer naar het landelijk gemiddelde toe te groeien. Geef meer samenhang aan tussen de beleidsgebieden van de gemeente. Het sociaal domein bestaat tenslotte niet zonder het fysiek domein.

Bijvoorbeeld via de woonvisie; bouwen voor jongeren en starters? En bouwen voor alleen ouderen binnen de gemeente om voor meer doorstroming te zorgen. Waarmee ook de druk op het sociale domein binnen de gemeente op termijn af zou kunnen nemen.

De huidige woonvisie beslaat 2016-2025 en is gebaseerd op gegevens van voor 2016, waarbij er nog sprake was van krimp van het inwonertal van Brummen. Het inwonertal is op 1 januari 2024 echter met 348 mensen toegenomen (+ 1,7%) ten opzichte van januari 2016. Landelijk is bevolking met bijna 5,5% toegenomen in diezelfde periode.

Advies 2.3: Denk na over het verminderen van de Grijze druk en ontwikkel beleid om deze te laten afnemen naar een meer evenwichtige verdeling.

Toenemende verantwoordelijkheden

We constateren een zeker spanningsveld tussen de terughoudende faciliterende rol die de gemeente zichzelf toedicht (6/21) en de toenemende verantwoordelijkheden van de gemeente door de demografische veranderingen en de verschuiving van taken van de centrale overheid naar lokale overheden. Zeker in de laag van de institutionele sociale basis, is een regierol van de gemeente op veel plaatsen noodzakelijk.

Advies: Kies duidelijk positie en neem de regierol op bij het opstellen van uitvoeringsplannen, de implementatie van de plannen en controle op de uitvoering.

Buurt-, wijk- en dorpsraden

Op pagina 25/32 wordt gesproken over het versterken van de participatie van inwoners, dit naar aanleiding van de wet (wet versterking participatie op decentraal niveau) hierop die op 1 januari 2025 in is gegaan. Hierbij worden wel burgerpanels en inspraakavonden genoemd, maar wordt geen rol genoemd voor de buurt-, wijk- en dorpsraden, terwijl dit al wel bestaande organisaties zijn.

In de afbeelding van de sociale basis op pagina 10/21 mist de MAR de buurt-, wijk- en dorpsraden.

Maak hier meer verbinding mee en zorg voor voorlichting en agendapunten, dus niet alleen participatie in het fysieke domein, maar breng ook het sociale domein op de agenda.

Vraag: Waar zitten deze raden in het leefringenmodel? In de tweede ring (sociaal netwerk) of de derde ring (Ontmoetingsplaatsen, verenigingen) van het model?

Advies 2.4: Geef buurt-, wijk- en dorpsraden en duidelijke positie in de participatie van de inwoners in het sociaal domein.

Buurtverbinders

Op pagina 13/21 wordt gesproken over het belang van buurtverbinders als middel om de sociale cohesie in de wijk te bevorderen. In dit verband wordt de voortrekkersrol van het inwonerscollectief "Brummen Gezond" gemist.

Advies 2.5: Noem dit inwonerscollectief in dit verband en neem het op in de uitvoeringsagenda.

Ervaringsdeskundigen

Op pagina 18/21 wordt de intentie uitgesproken om ervaringsdeskundigen in te zetten om de inclusie van burgers met een beperking te bevorderen. Dit is een al langer bestaand knelpunt, waar de MAR ook al eerder advies over heeft uitgebracht.

Advies 2.6: Geef prioriteit aan dit voornemen.

Jeugdzorg

In de concept Kadernota Sociaal Domein wordt op pagina 9/32 gesproken over de Hervormingsagenda Jeugd en over de regionale samenwerking hoog-specialistische jeugdzorg. De MAR onderschrijft de noodzaak en is positief over deze samenwerking die van overheidswege wordt bevorderd.

Op pagina 14/32 wordt voor de jeugdzorg de focus gelegd op het versterken van de algemene voorzieningen en preventieve ondersteuning om het beslag op dure specialistische jeugdzorg te beperken. De MAR mist hier een visie op de inzet van preventieve programma's en op vroegtijdige en laagdrempelige interventie.

Advies 2.7: Besteed in de nota aandacht aan het belang van vroegtijdige interventie en laagdrempelige preventie en noem de partijen die daarbij kunnen worden betrokken. Zoals de op preventie gerichte programma's van de regionale GGD, de (vroeg)signaleringsfunctie van de leerkrachten basisonderwijs en de samenwerking op dit terrein met de gemeentelijke jeugdzorg en de succesvolle inzet van de POH-Jeugd in de eerste lijn waarmee in Brummen nog meer resultaat kan worden geboekt.

De positie van statushouders in de sociale basis

Aparte aandacht zou gegeven moeten worden aan statushouders. Deze worden door het COA toegewezen aan een gemeente en kunnen overal in Nederland terechtkomen, waarbij nauwelijks tot geen sprake is van een direct sociaal netwerk met familie, vrienden en burens. De gemeenten hebben weinig directe invloed op wie zij van het COA ontvangen.

De tweede laag van het Movisie model 'de gemeenschappelijke sociale basis' omvat formele en informele gemeenschappen, zoals sportclubs en verenigingen. Deze zitten in de leefringen overigens in de derde laag. Hierbij heeft de gemeente een stimulerende en faciliterende rol. Ook hierbij zou er extra aandacht gegeven kunnen worden aan de nieuwkomers, die statushouder tenslotte zijn.

Advies 2.8: Geef de statushouders niet alleen ondersteuning bij hun maatschappelijke introductie, maar zorg voor extra ondersteuning bij het vinden van hun weg binnen het sociaal domein.

De website Doe-mee-in Brummen

Op pagina 19/21 wordt de website van Doe-mee-in-Brummen genoemd. Hierop staan veel organisaties, maar nog lang niet alle. Wel klaverjassen, geen bridge; wel Yoga in Brummen, niet in Eerbeek, enz. Bij het opnemen van zo'n website in het beleid van de gemeente, neemt u ook verantwoordelijkheid op u om te zorgen dat deze website een compleet beeld geeft.

Advies 2.9: Zorg dat de website met alle activiteiten binnen de gemeente Brummen wordt aangevuld en zorg dat dit actueel blijft.

3. Toekomstige beleidsontwikkeling en regelingen

Op pagina 11/21 wordt aangegeven: Er volgt een nadere uitwerking van de financiering via een subsidieregeling die richtlijnen en kaders geeft voor de financiering.

Op veel van de onderwerpen zijn al regelingen van kracht, zoals de minimaregelingen, schuldhulpverlening e.d. Soms zijn regelingen nog in ontwikkeling, zoals binnen sport en bewegen.

Op basis van deze visie verwacht de MAR ook dat er regelingen gaan wijzigen en dat er nieuwe regelingen bijkomen. Wij zijn hier erg benieuwd naar. Dat het financiële plaatje achter al deze regelingen nog niet volledig is, begrijpt de MAR ook.

Wel verwacht de MAR dat er, gezien de financiële positie van de gemeente en het komende ravijnjaar, prioriteiten gesteld moeten gaan worden. In deze visie komt eigenlijk maar een prioriteit naar voren en dat is investeren in preventie (8/21). Dit moet natuurlijk op termijn winst opleveren als hierdoor grotere problemen voorkomen kunnen worden. Echter, dit is wel wat langere termijn werk. Wat de MAR niet kan inschatten is wat er bedoeld wordt met “Door middelen strategisch te herverdelen, kunnen we onze algemene voorzieningen uitbreiden en versterken” (8/21). Middelen herverdelen houdt in dat er prioriteiten gesteld gaan worden en budgetverschuivingen gaan plaatsvinden.

Vraag: De MAR zou graag inzicht willen krijgen in deze prioriteiten en het effect hiervan op de verschillende regelingen.

Vraag: De MAR zou ook graag willen weten wat er wordt bedoeld met de loskoppeling van de WMO van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Komt er hierdoor meer of minder geld beschikbaar en welke verantwoordelijkheden komen er hierdoor naar de gemeente toe.

Van visie naar uitvoering

Paragraaf 6.1 Vervolgstappen: van visie naar uitvoering (31/32) is nog niet ingevuld.

Advies 3.1: geef in deze paragraaf minimaal een planning weer van het opstellen van de uitvoeringsplannen.

Tot slot

De MAR waardeert het dat de gemeente (pro)actief bezig is met wetgeving die net is ingevoerd (wet versterking participatie op decentraal niveau) en die nog ingevoerd moet worden (Participatiewet in Balans). Dit komt in de nota's duidelijk naar voren. We hopen dat de gemeente de communicatie over deze nota's in heldere en goed toegankelijke taal breed beschikbaar stelt.